

29 באפריל 2025

לכבוד
אלופה אורלי מרקמן
נשיאת בית הדין הצבאי לערעורים
ומפקדת יחידת בתי הדין הצבאיים

אלופה יפעת תומר-ירושלמי
הפרקליטה הצבאית הראשית

אלוף אבי בלוט
אלוף פיקוד מרכז

תת-אלוף צבי לקח
נשיא בית המשפט הצבאי לערעורים

תת-אלוף אביחי מיבר
קצין משטרה צבאית ראשי

אלוף-משנה אלי לברטוב
היועץ המשפטי לאזור יהודה ושומרון

שלום רב,

הנדון: קיום דיוני מעצר באפליקציית "וואטסאפ" בטלפון תוך פגיעה חמורה בזכויות עצורים

- הרינו לפנות אליכם בעקבות עדויות על כך שדיוני המעצר בבית המעצר עציון ובמתקני מעצר נוספים מתקיימים באמצעות טלפון נייד, באפליקציית "וואטסאפ" (WhatsApp), וזאת בהעדר סמכות ותוך פגיעה חמורה ובלתי מידתית בזכויות העצורים להליך הוגן, לחירות, לכבוד האדם, לפרטיות ולשוויון. **נבקשכם להנחות את כלל הגורמים הרלוונטיים לחדול לאלתר מקיום דיוני מעצר תוך שימוש בטלפון נייד, בבית המעצר עציון ובכל מתקן מעצר אחר.**
- נדגיש, כי על דיוני המעצר להתקיים בנוכחות העצור, ולמצער, תוך השתתפותו בדיון באמצעות היוועדות חזותית. ככל שהדבר נדרש, יש לדאוג לכך שיותקנו עמדות היוועדות חזותית תקינות אשר יש בהן להפחית את הפגיעה בזכויות העצורים.

הרקע העובדתי

- ביום 1.4.2025 פרסמה העיתונאית הגר שיוף [ידיעה ברשת X](#), ממנה עולה כי דיוני מעצרים הנערכים בבית המעצר עציון, מתקיימים באמצעות טלפון נייד, בשיחת וידאו באפליקציית "וואטסאפ". זאת, מכיוון שהעצורים אינם מובאים לדיוני מעצר פרונטליים ולנוכח העובדה שבבית המעצר עציון לא קיימת עמדת היוועדות חזותית. כפי שניתן לראות בתמונה להלן, אשר צורפה לידיעה, בעת הדיון עומד העצור מאחורי הסורגים, כאשר הוא מצטופף יחד עם עצורים נוספים, ללא כל פרטיות.

4. משיחות עם עורכי דין המייצגים עצורים בבתי משפט צבאיים, ובין היתר עצורים המוחזקים בבית המעצר עציון (ובכלל זה אלו שצולמו לעיל במהלך דיון מעצר ראשוני שנערך ביום 1.4.2025), עולה כי מדובר בפרקטיקה שכיחה בבית המעצר עציון, כמו גם במתקני מעצר נוספים בגדה שבהם אין עמדת היוועדות חזותית. על פי העדויות, דיוני המעצר מתקיימים באופן הבא: חייל הנמצא במתקן המעצר מתקשר מהטלפון הנייד, בשיחת וידאו, לטלפון הנייד של המתורגמן, הנמצא באולם בית המשפט הצבאי. החייל מציג את הטלפון שלו לעצור, הנמצא בתוך בית המעצר, יחד עם עצורים נוספים. העצור מזדהה בפני השופט, ופרק זמן קצרצר זה מהווה את נקודת הזמן היחידה שבה יכולים השופט והעצור לראות זה את זה. לאחר ההזדהות, מתקיים הדיון. במקרה הטוב, העצור רואה ושומע במהלך הדיון את המתורגמן. במקרה הרע, הוא אינו רואה ואינו שומע דבר. במהלך מרבית הדיון העצור אינו יכול לראות או לשמוע את השופט, והשופט אינו יכול לראות או לשמוע את העצור. דיוני מעצר מתקיימים באופן האמור גם כאשר העצורים הם **קטינים**.

5. מאז פרוץ המלחמה והחרפת משבר הכליאה בשירות בתי הסוהר (להלן: **שב"ס**), מוחזקים לעיתים עצורים במתקני מעצר בגדה לתקופות ארוכות ביותר. בבית המעצר עציון, לדוגמה, מוחזקים לעיתים עצורים לתקופות של שלושה חודשים ומעלה. רובם ככולם של דיוני המעצר בעניין הכלואים המוחזקים בבית המעצר עציון, כמו גם במתקני מעצר נוספים בגדה בהם לא קיימת עמדת היוועדות חזותית, מתקיימים באמצעות הטלפון, באופן שתואר לעיל.

הפגיעה בזכויות היסוד של העצורים

6. הפרקטיקה המתוארת של קיום דיוני מעצר דרך הטלפון, באמצעות שיחת וידאו ב"וואטסאפ", הינה פרקטיקה פסולה, הפוגעת אנושות בזכויות היסוד של העצורים להליך הוגן, לחירות, לכבוד האדם, לפרטיות ולשוויון.

7. פרקטיקה זו שוללת מעצורים, הנהנים מחזקת החפות, את הזכות הבסיסית להשתתף בדיון המעצר, לטעון את טענותיהם ולהבין באופן אפקטיבי את הדיון המשפטי, במיוחד לנוכח העובדה שמדובר בעצורים פלסטינים המתמודדים גם כך עם חסמי שפה משמעותיים, ובפרט כאשר מדובר בקטינים. צמצום נוכחותם של עצורים לקול או לתמונת וידאו זעירה אף מפחית מאנושיותם ומקשה על השופט לראותם כסובייקטים הזכאים למלוא ההגנות החוקיות. בכך נפגעות זכויותיהם של העצורים – שחירותם הפיזית מוטלת על הכף – להליך הוגן, לכבוד האדם ולחירות.

8. קיום דיוני המעצר דרך הטלפון מקשה על ניהולו התקין והיעיל של ההליך ופוגם ביכולתו של בית המשפט לחשוף ולברר את האמת ולמנוע עיוות דין. הוא אף אינו מאפשר פיקוח ובקרה של בית המשפט על רשויות אכיפת החוק, משום שהוא מונע מבית המשפט להתרשם ישירות ממצבו הגופני והנפשי של העצור ומתנאי מעצרו. חשיבותם של הפיקוח והבקרה השיפוטיים מתחדדת לאור הדיווחים הרבים על התעללות בעצורים פלסטינים מאז פרוץ המלחמה, ובפרט במתקני המעצר והכליאה הצבאיים (ראו, למשל: [דוח הנציב העליון של האו"ם לזכויות אדם מיום 31.7.2024](#) בנוגע להחזקת כלואים מאז פרוץ המלחמה; [דוח עדויות כלואים](#) שפרסם ארגון "בצלם" ביום 5.8.2024, "ברוכים הבאים לגיהנום").

9. מהתיעוד העיתונאי ומהעדויות אף עולה, כי העצורים נאלצים "להשתתף" בדיון בעודם מצטופפים מאחורי הסורגים יחד עם עצורים אחרים. פרקטיקה זו פוגעת בזכותם של העצורים לפרטיות.

10. לבסוף, העובדה שדיוני מעצר של תושבים פלסטינים בבית המעצר עציון, כמו גם במתקני מעצר אחרים בגדה, מתבצעים, כעניין שבשגרה, באמצעות הטלפון, פוגעת בזכותם לשוויון של העצורים הפלסטינים המוחזקים במתקנים בהם אין עמדת היוועדות חזותית, לעומת אלה שזוכים להגיע לדיונים בעניינם או משתתפים בהם באמצעות חדרי היוועדות חזותית.

קיום דיוני מעצר דרך הטלפון מתבצע בחוסר סמכות ובניגוד לדין

11. הפרקטיקה המתוארת של קיום דיוני מעצר דרך הטלפון, באמצעות שיחת וידאו ב"וואטסאפ", מתבצעת בחוסר סמכות ובניגוד לדין.

12. המשפט הבינלאומי מצווה, כי הליך פלילי יתנהל תוך הקפדה על זכויותיו של עצור, נאשם וחייב בדין. בתוך כך, יש להבטיח תנאי "שפיטה סדירה" (סעיף 71 לאמנת ג'נבה הרביעית), וכי לא תקופח כל זכות של עצור בכל הנוגע למשפטו (סעיף 115 לאותה אמנה).

13. העיקרון כי אין דנים אדם שלא בפניו הינו עיקרון יסוד של המשפט הפלילי, החל הן על זכותו של נאשם להיות נוכח במשפטו הפלילי, הן על זכותו של חשוד או עצור להיות נוכח בהליכי מעצרו. הדברים יפים במיוחד לעניין זכותו של עצור – הנהנה כאמור מחזקת החפות – להיות נוכח בהליכי הארכת מעצרו, היות ומעצר הינו "הצורה הקשה ביותר של פגיעה בחירות אישית" (בג"ץ 6055/95 **צמח נ' שר הביטחון**, פ"ד נג(5) 241, פס' 17 לפסק דינו של כבוד השופט זמיר (1999); וראו: בש"פ 8823/07 **פלוגי נ' מדינת ישראל**, פ"ד סג(3) 500, פס' 19 לפסק דינו של כבוד המשנה לנשיאה ריבלין (2010) (להלן: עניין פלוגי)).

14. הפרקטיקה של ניהול דיוני מעצר דרך הטלפון פוגעת בזכות הנוכחות של העצור בהליכי מעצרו, המהווה מרכיב מרכזי של הזכות להליך הוגן, שהינה זכות חוקתית המוגנת מכח הזכות לחירות שבסעיף 5 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו (להלן: **חוק היסוד**), ומכח הזכות לכבוד האדם המעוגנת בסעיפים 2 ו-4 לחוק היסוד (ראו עניין **פלוגי**, פס' 16-20 לפסק דינו של כבוד המשנה לנשיאה ריבלין). מרכזיותו של הרעיון בדבר נוכחותו של העצור, בגופו, בבית המשפט, באה לידי ביטוי בדוקטרינת "הביאס קורפוס", המשקפת את התפיסה הבסיסית לפיה בית המשפט הדן בשאלת חירותו של אדם נדרש לראות את האדם ולשמוע את דבריו בנוגע לחוקיות מעצרו (שם, בפס' 20).

15. זכות הנוכחות של העצור בדיוני מעצר מעוגנת היטב בחקיקה הישראלית (ראו סעיפים 16(2) ו-57(א) לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), תשנ"ו-1996). בשנים האחרונות הביעו בתי המשפט בישראל ביקורת נוקבת על התנהלות משטרת ישראל ביחס לעצורים שהולנו בתחנות משטרה עקב מצוקת הכליאה בשב"ס, ולעיתים אף שחררו אותם בתנאים, לאחר שהמשטרה גרסה כי היא אינה ערוכה להביאם לדיון המעצר בעניינם וביקשה לקיימו באמצעות שיחת "וואטסאפ" בטלפון הנייד הפרטי של השוטרים (ראו פסקאות 76-79 **לכתב העתירה** בבג"ץ 6019/22 **האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' השר לביטחון פנים** מיום 8.9.2022). באותם מקרים דובר על עצורים שביקשו לקיים את דיון המעצר בעניינם בהיוועדות חזותית, אך בהעדר חדר היוועדות חזותית ייעודי בתחנת המשטרה, הציעה המשטרה לקיים את הדיון באופן האמור.

16. גם בתחיקת הביטחון החלה בשטחי הגדה המערבית, זכתה הזכות לנוכחות בדיון לעיגון, בסעיף 51 לצו בדבר הוראת ביטחון [נוסח משולב] (יהודה והשומרון) (מס' 1651), תש"ע-2009 (להלן: **הצו בדבר הוראת ביטחון**). סעיף 52 מסייג אמנם את זכות הנוכחות של עצור בעבירות ביטחון במקרים

מסוימים, אך גם הוא מגביל את הוראת המעצר הניתנת שלא בנוכחות העצור לתקופה הקצרה ההכרחית בנסיבות העניין, ומטעמים מיוחדים שיירשמו.

17. בעקבות המלחמה נחקקה הוראת שעה הפוגעת בזכות הנוכחות של עצור בדיוני מעצר, ומאפשרת, בין היתר, להכריז על תקופת הגבלה ביטחונית במהלכה יתקיימו דיונים בדרך של היוועדות חזותית (חוק קיום דיונים בהיוועדות חזותית בהשתתפות עצורים, אסירים וכלואים (הוראת שעה – חרבות ברזל), תשפ"ד-2023). גם בגדה המערבית הוצא צו דומה, המסייג את הוראות הצו בדבר הוראות ביטחון. הצו, שתוקן מספר פעמים, קובע כהוראת שעה כי דיון מעצר יתקיים ללא נוכחותו של העצור אלא בהשתתפותו באמצעות היוועדות חזותית (סעיף 3(א) לצו בדבר קיום דיונים בהיוועדות חזותית בהשתתפות עצורים, אסירים וכלואים בחירום ("חרבות ברזל") (יהודה ושומרון) (מס' 2168) (הוראת שעה), תשפ"ד-2023) (להלן: **הצו**). על פי הצו, בהעדר הסכמת העצור להשתתף בדיון באמצעות היוועדות חזותית, רשאי בית המשפט לקיים את הדיון בהיעדרו מנימוקים שיירשמו (סעיף 3(א)(4) לצו).

18. בנוסף לקיום דיוני מעצר באמצעות היוועדות חזותית, הצו אף מאפשר לקיים את הדיון באמצעות מכשיר שמאפשר העברת קול בלבד. אלא שהסמכות לקיום הדיון באמצעות מכשיר כאמור **מוגבלת לנסיבות מצומצמות ביותר** :

ראשית, ניתן לקיים את הדיון באמצעות מכשיר שמאפשר העברת קול בלבד, כאשר קיימת מניעה טכנית **בלתי צפויה** לקיים את הדיון בהיוועדות חזותית. כאשר המניעה הטכנית הבלתי צפויה מתגלה בעת קיום הדיון, צריכה להינתן הסכמת העצור, באמצעות סגורו (סעיף 3(א)(1) לצו). כאשר המניעה הטכנית הבלתי צפויה מביאה לכך שלא ניתן לקיים את הדיון בסמוך למועד פקיעת המעצר, בית המשפט רשאי להורות על כך, באופן חריג ומטעמים מיוחדים שיירשמו (סעיף 3(א)(2) לצו).

שנית, ניתן לקיים את הדיון באמצעות מכשיר שמאפשר העברת קול בלבד, אם אין מכשירים טכנולוגיים זמינים המאפשרים לקיים דיון בהיוועדות חזותית, **ובתנאי שהעצור הסכים לכך**, באמצעות סגורו (סעיף 3(א)(1) לצו). אף אם התקבלה הסכמת העצור לקיום הדיון דרך הטלפון, על הדיון להתקיים **באופן שימזער ככל האפשר את הפגיעה בעצור בשל כך שהדיון מתקיים שלא בנוכחותו** (סעיף 3(א)(1) לצו) ויבטיח כי המשתתפים בדיון, ובכלל זה העצור, השופט, הסגור, התובע, המתורגמן, וכל אדם אחר שנוכחותו נדרשת בדיון, **יוכלו לראות ולשמוע זה את זה ברציפות במהלך הדיון**, בהתאם למכשיר הטכנולוגי באמצעותו מתקיים הדיון (סעיף 9(ב)(1) לצו).

19. כפי שניתן להבין מהוראות הצו, **החלופה של קיום דיון מעצר טלפוני נועדה להיטיב עם העצור ולהבטיח את זכויותיו בנסיבות שבהן אין כל אפשרות אחרת לקיום דיון, ולא לקפח אותן**. בהתאם לכך, הצו מעניק סמכות לקיום דיון טלפוני רק כאשר קיימת מניעה טכנית בלתי צפויה המתגלה בעת הדיון או בסמוך למועד פקיעת המעצר, ולחלופין כאשר אין כל אפשרות טכנולוגית לקיים את הדיון בהיוועדות חזותית. דוגמה לאפשרות השנייה יכולה להיות סיטואציה בה העצור מאושפז בבית החולים, שם לא קיימת עמדת היוועדות חזותית, וקיום הדיון באמצעות הטלפון – תחת קיומו בהיעדרו של העצור – מאפשר לשמור על זכויותיו ולא לגרוע מהן. **ברי כי אין הכוונה לכך שרובם ככולם של דיוני המעצר המתקיימים במהלך הרגיל של הדברים בבית המעצר עציון ובמתקני מעצר נוספים בגדה, יתקיימו באופן טלפוני, אך משום שהגורמים הרלוונטיים לא טרחו להתקין בהם עמדת היוועדות חזותית**. עצם קיומם של דיונים טלפוניים שגורמים במתקני מעצר שלא מותקנות בהם עמדות היוועדות חזותית חורג, אם כן, מהסמכות שמעניקות הוראות הצו.

20. בענייננו, כאמור, אין מדובר במניעה טכנית בלתי צפויה, אלא במצב נתון שלא ניתן להשלים עמו – העדר עמדת היוועדות חזותית בבית המעצר עציון ובמתקני מעצר נוספים בגדה. הפגיעה בעצורים הנגרמת ממצב נתון זה החריפה מאז פרוץ המלחמה, שכן עצורים מוחזקים כאמור במתקני מעצר בגדה לתקופות ארוכות בשל מצוקת הכליאה בשב"ס. יתרה מכך, "השתתפות" העצור בדיון המעצר הטלפוני מתבצעת כאשר הוא נמצא מאחורי הסורגים, יחד עם עצורים נוספים, ללא שמץ של פרטיות, וכאשר הוא אינו רואה ושומע את השופט למעט לפרק הזמן הקצרצר בו הוא מזדהה. מעדויות עולה, כי העצורים כלל אינם נשאלים אם הם מסכימים לקיום דיון טלפוני, וברור להם כי אם יביעו התנגדות לכך, הדיון יתקיים בהעדרם. מכאן, שגם האופן שבו מתבצע הדיון הטלפוני חורג בצורה ניכרת מן הסמכות שמעניק הצו לקיום דיון טלפוני הממזער ככל האפשר את הפגיעה בעצור, מבטיח שכלל הצדדים ישמעו ויראו זה את זה ומתנה את קיום הדיון בהסכמת העצור שהובעה באמצעות סגורו.

תכלית בלתי ראויה וחוסר מידתיות

21. כפי שעולה מנוסח הצו, המאפשר, בהוראת שעה, קיום דיונים בהיוועדות חזותית תחת דיונים בנוכחות העצור, תכליתו של הצו הינה תכלית ביטחונית: "לאור הנסיבות הביטחוניות יוצאות הדופן השוררות כיום באזור, והואיל וטעמי ביטחון האזור והשמירה על הסדר הציבורי מחייבים זאת". אלא שלאחר למעלה משנה ומחצה מאז פרוץ המלחמה, נחיצותם הביטחונית של ההסדרים הקבועים בצו מוטלת בספק, ומתחזקת ההערכה כי חרף הפגיעה הקשה בזכויות העצורים, הוראת השעה עודנה מוארכת משיקולים כלכליים של חיסכון במשאבים ובכוח האדם הנדרש לליווי עצורים לבית המשפט, כמו גם במשאבים הכלכליים הנדרשים להקמת עמדת היוועדות חזותית ייעודית. כך, הארכת הוראת השעה הופכת את הפרקטיקה הפוגענית של קיום דיוני מעצר בטלפון בעתות חירום לחלק מהשגרה הבירוקרטית בגדה המערבית, תוך נרמול הפגיעה האנושה הנגרמת לזכויות היסוד של האוכלוסייה המוחלשת ממילא.

22. הפגיעה בזכויות העצורים הנגרמת כתוצאה מקיום דיוני מעצר באמצעות הטלפון הינה אף בלתי מידתית. קיימים אמצעים שפגיעתם פחותה לאין שיעור, כגון הקמת עמדת היוועדות חזותית ייעודית בבית המעצר עציון ובכל מתקן מעצר בו לא קיימת עמדה כאמור. הקמת עמדה, הכוללת בעיקרה חדרון פרטי ושקט שבו נמצאים מחשב עם מיקרופון ורמקולים וטלפון המאפשר שיחות חסויות לסגור – אינה כרוכה בעלויות כספיות גבוהות. יתרה מכך, בית המשפט פסק לא אחת כי משקלם היחסי של השיקולים התקציביים אינו יכול להיות גדול כשעל הפרק ניצבת תביעה למימוש זכות יסוד: "הגנה על זכויות אדם עולה כסף, וחברה המכבדת זכויות אדם צריכה להיות נכונה לשאת במעמסה הכספית" (בג"צ 4541/94 מילר נ' שר הביטחון, פ"ד מט(4) 94, 114 (1995)). ברי כי העלות הכספית הכרוכה בהתקנת מערכות היוועדות חזותית ראויות הינה זניחה ביחס לפגיעה המשמעותית בזכויות היסוד של העצורים.

23. יודגש, כי התמשכות הפגיעה מאז פרוץ המלחמה והעובדה כי העצורים נמצאים לעיתים חודשים ארוכים במתקני המעצר, אך מחריפה את חוסר המידתיות. גם בעתות חירום, על המדינה מוטלת חובה לספק את האמצעים הטכנולוגיים ההולמים לקיום דיונים באמצעות היוועדות חזותית. לא כל שכן כאשר מצב חירום זה נמשך למעלה משנה ומחצה. גם בכוחה של הסכמת העצור לקיום דיון מעצר טלפוני, אין כדי לאיין את הפגיעה או להפכה למידתית.

24. בנוסף, הנזק הנגרם לעצורים – הפגיעה הקשה בזכויותיהם להליך הוגן, לחירות, לכבוד האדם, לפרטיות ולשוויון – עולה לאין שיעור על התועלת מקיום דיוני מעצר טלפוניים, שגם כך מוטלת בספק. אמנם, קיום דיוני מעצר טלפוניים עשוי לחסוך בעלויות כספיות, אלא שהקושי של בית המשפט לתקשר עם העצור, לראותו ולשמוע את טענותיו, פוגם ביכולת בית המשפט לנהל את ההליך באופן תקין והוגן, לפעול לבירור האמת, למנוע עיוות דין ולפקח על רשויות אכיפת החוק.

לסיכום

25. לאור כל האמור לעיל, נבקשכם להנחות את כלל הגורמים הרלוונטיים כדלקמן:

א. לחדול לאלתר מקיום דיוני מעצר תוך שימוש בטלפון נייד, בבית המעצר עציון ובכל מתקן מעצר אחר בגדה ;

ב. לקיים את כלל דיוני המעצר בנוכחות העצור, ולמצער, תוך השתתפותו בדיון באמצעות היוועדות חזותית. ככל שהדבר נדרש, יש לדאוג לכך שיותקנו עמדות היוועדות חזותית תקינות אשר יש בהן להפחית את הפגיעה בזכויות העצורים.

26. אודה לקבלת מענה ענייני ומהיר.

בכבוד רב ובברכה,

ניצן אילני, עו"ד